

2011. április 14. csütörtök
Pál első levele a korinthusiakhoz 10,14–33
Dr. Peres Imre

Az úrvacsora és a bálványáldozat

^{10,14}Ezért, szeretteim, kerüljétek a bálványimádást! ^{10,15}Úgy beszélek hozzátok, mint értelmes emberekhez: ítéljétek meg magatok, amit mondok. ^{10,16}Az áldás pohara, amelyet megáldunk, nem a Krisztus vérével való közösségünk-e? A kenyér, amelyet megtörünk, nem a Krisztus testével való közösségünk-e? ^{10,17}Mert egy a kenyér, egy test vagyunk mindannyian, akik az egy kenyérből részesedünk. ^{10,18}Nézzétek a test szerinti Izráelt! Akik az áldozatokat eszik, nincsenek-e közösségben az oltárral? ^{10,19}De mit mondok ezzel? Talán azt, hogy a bálványáldozat vagy a bálvány ér valamit? ^{10,20}Sőt inkább azt, hogy amit a pogányok áldoznak, azt ördögöknek áldozzák és nem Istennek: azt pedig nem szeretném, ha ti az ördögökkel lennétek közösségben. ^{10,21}Nem ihattok az Úr poharából is, meg az ördögök poharából is, nem lehetek részesei az Úr asztalának is, meg az ördögök asztalának is. ^{10,22}Vagy haragra ingereljük az Urat? Talán erősebbek vagyunk nála? ^{10,23}Minden szabad, de nem minden használ. Minden szabad, de nem minden épít. ^{10,24}Ne keresse senki a maga javát, hanem a másét. ^{10,25}Mindazt, amit a húspiacon árulnak, megehetitek, ne kérdezzetek semmit lelkiismereti okokból, ^{10,26}mert "az Úré a föld és annak teljessége". ^{10,27}Ha meghív titeket a hitetlenek közül valaki, és el akartok menni, mindent megehetitek, amit elétek tesznek; ne kérdezzetek semmit lelkiismereti okokból. ^{10,28}De ha valaki azt mondja nektek: "Ez bálványáldozati hús", ne egyétek meg: amiatt, aki erre figyelmeztetett, és a lelkiismeret miatt. ^{10,29}Lelkiismeretről beszélek, de nem a sajátunkról, hanem a másikérol. Mert miért vádolja az én szabadságomat a másik lelkiismerete? ^{10,30}Ha én hálával eszem, miért kárhozzátának engem azért, amiért én hálát adok? ^{10,31}Akár esztek tehát, akár isztok, bármi más cselekesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek! ^{10,32}Megütközésre ne adjatok okot sem a zsidóknak, sem a görögöknek, sem az Isten egyházának; ^{10,33}mint ahogyan én is mindenben mindenkinek igyekszem kedvére lenni, nem a magam hasznát keresve, hanem a többiekét, hogy üdvözüljenek.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A korinthusi teológiában és gyülekezeti életben hosszadalmasabban húzódtott a bálványáldozati hús körüli vita, ill. annak kihatása a gyülekezetben levő állapotokra. Pál figyelmeztet, és eligazítást is próbál adni ebben a kérdésben, amit ő etikai és teológiai szempontból elemez. Tudja, hogy a bálványoknak áldozott hús önmagában (matériájában) nem ártalmas dolog, de a többiekre, gyengébb lelkiismerettel rendelkezőkre nézve jobb ennek evését elkerülni.

Ugyanakkor figyelmeztet arra is, hogy a pogány kultuszokban való részvétel bizonyos tudathasadáshoz vezethet, és pedig nemcsak a hitben, hanem a keresztyén tudatban – lelkiismeretben is. Összegeyztetethetlen ez a kettő: az Úr asztala és az ördögök asztala. Így, ebben a kontextusban kerül sor a páli úrvacsora-értelmezés kifejtésére.

14–15. vers

Pál apostol a továbbiakban próbál gyengébben szólni a korinthusiakhoz. Ezt akarja kifejezni a „szeretteim” (ἀγαπητοί μου), vagy pedig az „értelmesek” (φρόνιμοι) megszólítás. Kérése az, hogy kerüljék a bálványimádást (εἰδωλολατρία). Szó szerint: meneküljenek tőle (φεύγετε ἀπό). Ez határozott magatartást feltételez. Már az 1. parancsolat ezt követelte. Pál szeretné, ha a korinthusiak is ebben a vonalban maradnának. Amikor tehát tekintettel kell lenniük másokra, önmagukat is kell védeniük az ilyen bűnök és veszélyek előtt. Valószínű, hogy már nemcsak általános bálványáldozati hús evéséről van szó, hanem aktív részvételről a pogány bálványtiszteleten. Pál reméli, hogy ezt a veszélyt a korinthusiak időben észreveszik, mint értelmes emberek (φρόνιμοι) meg is értik, és tanácsát meg is fogadják. A döntést rájuk bízza: ítéljétek meg magatok: κρίνατε ὑμεῖς.

16–17. vers

Most közelebbről is szól arról, hogy miért veszélyes a pogány istenek asztalához járulni. Hivatkozását azzal kezdi, hogy rámutat a keresztyén úrvacsorai közösség lényegére. Abban a hálaadás pohara (ποτήριον τῆς εὐλογίας) a Krisztus vérével való közösséget jelenti (κοινωνία ἐστὶν τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ).¹ Hasonlóképpen a megtört kenyér (ἄρτος ὃν κλωμεν) a Krisztus testével való közösség (κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ). Ez a hivatkozás bizonyítja, milyen nagy jelentősége volt már Pál apostol idejében az úrvacsorának a hellenista gyülekezetekben. Ugyanakkor elárulja azt is, hogy Pál előtt létezett hagyomány, amely eltér az ő gyakorlatától, amelyet később fogalmaz meg (1Kor 11,23–26). Az itt említett úrvacsorai szokás talán abban a sorrendben történt, hogy a hellenista szimpozionok mintájára előbb volt a kehely, aztán következett a tényleges étkezés (kenyér), és a végén újra kehely következett, ahogy azt Lukács írja le (Lk 22,17–20)! Úgy tűnik, Pál ezt szimplábban gyakorolta: előbb a kenyér, aztán a bor. Nem követte a páskaliturgiát sem, ahol a végén szintén harmadik pohár is következett.² Pál azon a véleményen van, hogy az úrvacsora tényleges közösséget (κοινωνία) jelent, és pedig Krisztus messiási közösségét, és abban egy testté válnak a tagok, akik egy kenyérből (εἷς ἄρτος) esznek, egy edelből részesednek (μετέχω). Pál ezt úgy érti, hogy ahogy egy kenyérből esznek, úgy részesülnek Krisztus áldozatában is, vagyis Krisztus testében és vérében. Krisztus, akinek jegyeit eszik és isszák, ő köti őket össze egymással, és önmagával.

18–22. vers

A Krisztussal való közösség visszavezető analógiája az ószövetségi, test szerinti Izrael (Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα): ahogy a zsidók, akik áldoztak, és az áldozatból ettek, közösségben voltak az áldozattal és az oltárral (κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου), ill. értelemszerűen az Istennel, akinek áldoztak, és akit csak így lehetett „elérni“, mert egyébként az embernek elérhetetlen és megfoghatatlan volt, hiszen földöntúli volt.³ Pont ez volt a küldetése az áldozatnak és az oltárnak: kapcsolatot teremteni az áldozó és az Isten között, akit kerestek, tiszteltek, meg akartak engesztelni, és áldást akartak tőle kérni. Az oltár és az áldozat nem öncélú, hanem nagyon is aktív törekvést jelent az istenség felé. Ezért Pál kérdése kissé ironikus: még hogy a bálvány (εἰδωλόν) vagy bálványáldozat (εἰδωλόθυτον: áldozati hús) ér-e valamit? Majd expresszívebben kifejezést is használ a bálványokra. Egyenesen démonoknak, ill. ördögöknek (δαιμόνιοι) nevezi őket. Ennek a kifejezésnek a jelentése igen sokrétű: istenség, bálvány, gonosz szellem, földöntúli lény, démon, ördög, sötét megszálló erő, (bal)sors, amiktől azonban a keresztyén egyház óva intett, mert a δαιμόνιον (keresztyén változata: διάβολος) mögött mindig valami sötét és ártalmas erőt látott.⁴ Mivel Pál szerint az áldozat ezeknek a sötét lényeknek szól, nem pedig az Istennek, ezért nem szeretné, ha a korinthusiak is (óvatlanul vagy gyanútlanul?) az ördögöknek áldoznának (δαιμονίους θύουσιν), és ezzel az ördögökkel lépnének közösségbe (κοινωνοὶ τῶν δαιμονίων). Pál kijelentése ezután nagyon egyértelmű: „Nem ihattok az Úr poharából is, meg az ördögök poharából is, nem lehettek részesei az Úr asztalának is, meg az ördögök asztalának is.“⁵ Pál szándékos ellentétbe állítja az Úr asztalát (τράπεζα Κυρίου) és a démonok asztalát (τράπεζα δαιμονίων), ill. az Úr poharát (ποτήριον Κυρίου) és az ördögök poharát (ποτήριον δαιμονίων). Mind a kettőnek valaki részese (μετέχειν) nem lehet, mind a kettőből inni (πίνειν) nem lehet.⁶ Itt már erélyesnek tűnik Pál: értsék meg, hogy egyszerűen nem lehet: οὐ δύνασθε! Pál félti a korinthusiakat, hogy a pogány kultuszokkal való szabados viselkedés oda fogja őket sodorni, és hogy így megtöri hitüket. Ha tehát valaki mégis megteszi, tudatosítania kell, hogy haragra ingerli (παραζηλώω) az Urat.⁷ És vajon megteheti-e ezt valaki? Erősebb-e (ισχυρότερος) valaki, hogy ezt megköckáztathatja? Talán nem arról van szó, hogy itt két mitikus hatalom állna szemben egymással. De az Úr szeretetével, halálával és áldozatával nem ildomos játszani. Az Úr féltékenyen őrző és szerető Isten. Isten „szövetségben eljegyezte magának a népet, azért nem tűri, hogy bálványokhoz szegődjék.“⁸ Aki összekeveri őt a po-

¹ Úgy tűnik, hogy az apostoli egyházban a ποτήριον τῆς εὐλογίας kifejezés már bevett liturgikus szövegnek számíthatott: GÁL F.: A Korinthusiaknak írt első levél, in: *Pál apostol levelei*, Budapest, Szent István Társulat, 1992, 119.

² BOLYKI J.: A Korinthusiakhoz írt első levél magyarázata, in: *Jubileumi kommentár* III, Budapest, Kálvin Kiadó, 1995, 268.

³ Vö. 2Móz 32,2–5; 3Móz 7,6.15.

⁴ Jézus is élesen meghúzta a határt az isteni és démoni világ között, és a démonokat egyszerűen a sátán segédjeinek vagy „angyalinak” bélyegzi, akik ellen határozott, egyértelmű harcot kell folytatni, mert torzítják az ember életét, hitét, és mindenféle betegségeket vagy megszállottságot idéznek elő (vö. Mk 5,5).

⁵ Vö. M. HARDING: Church and Gentile Cults at Corinth, in: *Grace Theological Journal* 10 (1989), 203–223.

⁶ Vö. W. SCHRAGE: *Der erste Brief an die Korinther* II, KEK VII/2, Düsseldorf-Zürich-Neunkirchen-Vluyn, Benzinger-Neukirchener Verlag, 1995, 446–447.

⁷ Vö. 2Móz 32,16.31.

⁸ GÁL F.: A Korinthusiaknak írt első levél, 120.

gány istenekkel, vagy felelőtlenül fittyet hány értünk hozott áldozatára, ingerli őt, és nem becsüli meg az Úr testét. Milyen kegyelemre számíthat az ilyen?

23–24. vers

Az apostol a következő versekben összefoglal néhány gondolatot, majd hozzátesz olyan megállapításokat, amelyek a korinthusiak számára lényegesek lehetnek. „Minden szabad, de nem minden használ. Minden szabad, de nem minden épít.” Úgy tűnik, ez egy szólásmondás, amivel most az apostol a bálványáldozati hús evésének teológiáját, s egyben etikáját is próbálja közérthetővé tenni. A mondatnak, illetve páli állításnak a lényege az, hogy minden ember, így a keresztyén ember is, szabad. Ugyanakkor szabadságának vannak korlátai, amelyeket mások előnye vagy kára jelent. A szabadságban, a keresztyén gyülekezetben senki sem lehet önző, vagy mások iránt figyelmetlen. Csak az a szabadság hasznos, építő, és „élvezhető”, amely a másik embernek a szabadságát nem korlátozza, javát nem rombolja, és létét nem zavarja. Ezért teszi hozzá az apostol: „Ne keresse senki a maga javát, hanem a másét.” Itt talán az állhat Pál gondolatai mögött, hogy aki erkölcsileg, vagy hitében igen erősnek érzi magát, és viselkedésével nincs tekintettel a másik emberre (annak gyenge lelkiismeretére), nemcsak a közösségnek árthat, hanem saját üdvösségét is alááshatja. Pedig Krisztus követőinek Korinthusban is az a feladatuk, hogy építsék a közösséget. Az egyház Krisztus szeretetéből táplálkozik, és ezt a szeretetet adja tovább. Aki ezt nem veszi figyelembe, annak gondolkodása vagy cselekedetei rombolóan hatnak. A hitben nem jó önzőnek lenni. Ez nem is szép, és nem is lehet hasznos. Előbb-utóbb megbosszulja magát.

25–28. vers

Pál ilyen gondolatok után konkretizálja, hogy mi veszélyeztetheti a korinthusiak hitét, hitgyakorlatát. Két irányban fejt ki gondolatait. Először etikailag minősíti a bálványáldozati hús húsipiaci árusítását, illetve fogyasztását. Erre azt mondja, hogy „megehetitek”, vagyis ne kérdezzetek semmit lelkiismereti okokból. Ennek alapja Pál számára a Zsolt 24,1: „Az Úré a föld és annak teljessége”. Ezért minden étel, a bálványáldozati hús is, mint ártalmatlan eledel, önmagában fogyasztható: otthon, saját előkészítésben, vagy vendégségben.⁹ Ugyanakkor Pál ismeri azt a veszélyt, amely a vendégségben fenyeget. „Ha valaki azt mondja nektek: ez bálványáldozati hús, ne egyétek meg, amiatt, aki erre figyelmeztetett, és a lelkiismeret miatt.” Itt valószínűleg olyan meghívásokról van szó, ami a keresztyének és nem keresztyének között bárhol és bárhol fennállhat. Ebben Pál nem lát veszélyt. A veszély ott kezdődik, amikor a vendégségben valaki kimondottan figyelmeztetően szól, hogy a hús bálványáldozati oltárról való. Az ilyen figyelmeztetés elhangozhatott például egy pogány (ἄπιστος) részéről is: vagy azért, hogy ezzel próbára tegye a meghívott keresztyén hitének igaz voltát, vagy akár azért, hogy nevetségessé tegye az ő szemléletét.¹⁰ Ebben a helyzetben tehát azonnal meggondolandó, hogy mit tesz a figyelmeztetésre a meghívott keresztyén ember.

29–31. vers

Pál elsősorban a lelkiismeretre (συνείδησις) hivatkozik. Azonban nem a sajátjáról, hanem a másik ember lelkiismeretéről beszél. Fontos neki, hogy a másik ember lelkiismerete kárt ne szenvedjen, vagy ahogy mondja: miért vádolja az én szabadságomat a másik lelkiismerete? Pál itt kifejezi azt a véleményét, hogy hálával lehet fogadni minden isteni adományt, de kritikussá válik a helyzet ott, ahol más valaki kárhozzat, azért, amiért én hálát adok. Ezért – a kárhozzatás miatt és a másik lelkiismeretére való tekintettel – meg kell gondolni, mi lesz a legjobb az ő számára, és mitől maradhatok szabad anélkül, hogy valaki ne botránkozzon azon, amiért én hálát érzek. Pál azt javasolja, hogy olyan érzülettel kell enni, inni vagy bármit cselekedni, ami megütközés nélkül szolgálhat Isten dicsőségére. Ez a szempont segíthet abban, hogy a keresztyén közösségben ki lehessen kerülni a botránkozásokat, megütközéseket, az egymás iránti kritikát vagy a kárhozzatást. Isten dicsőségének a motívuma¹¹ tehát Pál és korinthusiak számára olyan szempont, ami feloldhatná a begörcsölt lelkiismeretet, vagy éppen a szabadságot élvező „étvágyat”.

32–33. vers

Mivel Pál érezkelhette, hogy Korinthusban megütközés fordul elő, és pedig mind a zsidók, mind a görögök között, fontosnak tartja inteni őket: „Megütközésre ne adjatok okot.” Mivel a korinthusi egyházban együtt éltek a zsidók a görögökkel,¹² még inkább érzékenyen kellett ügyelni arra, hogy kölcsönösen is tiszteljék egymás véleményét, és ne provokálják egymást. A bálványoknak való áldozat és az onnan származó hús

⁹ F. LANG, *Die Briefe an die Korinther*, 131.

¹⁰ J. B. SOUČEK: *První epistola Pavlova Korintským* [Pál első levele Korinthusba], 115.

¹¹ F. LANG, *Die Briefe an die Korinther*, 132.

¹² A. LINDEMANN: *Der Erste Korintherbrief*, HNT 9/1, Tübingen, Mohr Siebeck, 2000, 234–235.

pedig lehetett olyan ügy, amely haragot, vagy megvetést válthatott volna ki a gyülekezet tagjaiban. Pál azonban ezt el akarja háritani, ezért javasolja, hogy erre ügyeljenek, és megütközésre okot ne adjanak. Példának állítja saját személyét, és azt mondja: „Én is mindenben mindenkinek igyekszem kedvére lenni, nem a magam hasznát keresve, hanem a többiekét, hogy üdvözüljenek.” Pál apostolt Krisztus szeretete és az egyházhoz való ragaszkodása vezeti. Sajnálná, ha Korinthusban a csoportok vagy körök közötti feszültségek begyűrűznének az egyházba, amelyet ő Isten egyházának nevez (ἐκκλησία τοῦ θεοῦ). Isten egyházában pedig az emberek nem a maguk hasznát keresik, hanem a többiekét. Ilyen az agapé tulajdonsága. Isten is szerette a világot, és szerette az egyházat. Senkinek nincs joga az egyházat rontani, szétverni, vagy a testvérek között az egyházban a kapcsolatokat rombolni. Az egyház olyan hely, ahol folytonia kell Isten imádatának, Krisztus magasztalásának, és ahol az üdvösség elfogadása történik. A korinthusi gyülekezetnek is meg kell őriznie ezt a jelleget. Az apostol tehát azért is írja ezeket a sorokat, hogy mindent kiküszöböljön, ami nem ezt a célt szolgálja a gyülekezetben. A bálványáldozati hús fogyasztása pedig olyan kérdés, ami Korinthusban sok zűrt okozhatott volna. Pál tehát időben próbál közbelépni, hogy ez ne így legyen.

Prédikációvázlat

1. Felelősség a testvérekért

Az Úr előtt felelősek vagyunk nemcsak magunkért, hanem felebarátainkért is. Mivel nem élünk egyedül a világon – milyen is lenne? -, hanem az Úr nagy családjának a tagjai vagyunk, nem élhetünk figyelmetlenül és érzéketlenül egymás iránt. A káini kibúvó („Talán őrzője vagyok én a testvéremnek?” 1Móz 4,9) rosszul végződött. Nem egymás üldözésére vagyunk itt e világban, hanem hogy megéljük az Isten gyermekeinek egységét, szeretetét. Csak természetes, hogy sokfélék vagyunk: alkantunkban, érzéseinkben, hitünkben. Sokféleképpen látjuk az

Urát, és különbözően érzékeljük jelenlétét. De egymásra bízott minket az Úr. Őriznünk kell tehát egymást. Lelkiismeretünk is csak együtt lehet teljes. Azt is féltőn kell őrizni – a másét és a miénket is. Mert az erőszak vagy botrányos tett hamar megronthatja. A kifélcemodott lelkiismeret pedig rossz tanácsadó lesz. Még ferdebb lesz tőle az élet. Ne a kárhozátba, hanem üdvösségre segítsük egymást hitünkkel.

2. Őrizni kell az Úr asztalát is!

Nem lenne szabad könnyelműen venni az Úrral való asztali közösséget. Ahogy egy családban a családtagok meghitten vannak együtt a közös asztalnál, figyelve egymásra és örülve egymásnak, legalább úgy kellene viszonyulnunk a gyülekezetben az úrasztali közösséghez. Őrizni kellene az Úr asztalát, hogy az számunkra felülmúljon minden más „vendégasztalt”. Csak olyan helyre lenne szabad mennünk, ahová elmehet velünk az Úr is, és csak úgy lenne szabad az Úr asztalához járulni, hogy oda magunkkal vihetünk mindent, amiben érintett az életünk. Nem jó úgy élni és az úrasztalához is úgy járulni, hogy összeegyeztethetetlen dolgokat rejtegetünk. A kettőség megosztja szívünket, figyelmünket, időnket és hitünket is. A végén megfertőzi egész életünket. Rettegni a gonosztól nem szégyen. Sőt: menekülni is kell, hogy az Úr értékeit ne tapossák meg bennünk a „kutyák” vagy a „disznók” (Mt 7,6–7), amelyeknek semmi sem érték, de nekünk felbecsülhetetlen veszteség lenne.

3. Hívó önámítás

Nagy önámítás, aki azt gondolja, hogy elég erős ahhoz, hogy a veszélyes dolgoktól ne féljen. Az ördög nem jár dobbal. Ő a hazugság atyja (Jn 8,44), így jól ismeri a módját, hogyan lehet lépre csalni a rövidlátó, beképzelt keresztyént. Aki ezt nem hiszi el, hamar elszámítja magát, ahogy Péter is, amikor büszkélkedett, milyen erős a hitben, s hogy nem tagadja meg az Urat, mint a többiek (Mt 26,33–35). A büszke beszédnek sírás a vége. Közben mennyi bántás, sértegetés és rombolás arathat dicsőn győzelmet. Nem az igazán nagy, aki büszkén dicsekszik hitével és túlértékeli erejét, hanem az, aki alázatban és félelemben menekül az Úr oltalmába, és így munkálja üdvösségét (Fil 2,12). Az ördöggel jobb ujjat nem húzni, nem hogy még társaságába is járni. Az ördöggel való játék vesztese- előbb, vagy utóbb - mindig csak a keresztyén ember lehet.

4. Ne ingereljük az Urat!

Azzal szemben szoktunk csúnyán viselkedni, akikt nem szeretiünk. Megteszünk ellene mindent, csak hogy éreztessük vele, hogy nem tetszik nekünk – főleg ha tudjuk, hogy ő is csúnyán bánt velünk. Sok borsot törünk orra alá, vagy szívesen akár kárt is okozunk neki. Ingereljük, ameddig csak lehet. Pedig tudjuk, hogy ez nem szép dolog az emberek között. De miért tennénk ezt az Úrral? Hiszen nem tett velünk rosszat? Mindent neki köszönhetünk! Akkor miért tennénk olyat, amivel ingerelnénk? Miért kellene vele ellenkezni? Miért bántanánk őt felelőtlen beszédünkkel, tetteinkkel? A pöffeszkedő ember szégyene, pusztulása hamar bekövetkezik. Hová menekülhetnénk, ha haragra gerjedne ellenünk? A seolba (Zsolt 139,7–8)? A hegyek hasadékaiba (Jel 6,15–17)? Képmutatón a keresztség látszatába (Mt 3,7)? Jobban kell becsülnünk az Atya szeretetét annál, minthogy őt hősködésünkkel bántssuk.